

Socialmedicinskt i statsverkspropositionen

Ur social-, ecklesiastik- och inrikesdepartementens huvudtillär till årets riksdag återges här några ur socialmedicinsk synpunkt intressanta avsnitt.

Socialdepartementet

Mödrahjälp

Anslag 1956/57 4.500.000 kronor

Förslag 1957/58 4.500.000 kronor

Någon ändring av grunderna för mödrahjälp föreslås icke nu. Departementschefen påpekar att familjeberedningen i september 1956 avlämnat en promemoria med förslag till en genomgripande omvandling av den nuvarande mödrahjälp. Förslaget skulle innebära att hjälpen fortsättningsvis borde anknytas till de allmänna sjukkassorna, varefter mödrahjälp-nämnderna skulle avskaffas. Den förhöjda grundpenning som härigenom skulle erfordras uppskattas alternativt till 11,5 eller 16 miljoner kronor per år. Delade meningar har emellertid rått vid remissbehandlingen av familjeberedningens förslag. Sålunda har socialstyrelsen anført att den praxis som tillämpas vid behovsprövning för mödrahjälp ej är tillfredsställande — reglerna för så närbesläktade hjälpformer som mödrahjälp och socialhjälp företer alltför stora avvikelser. Styrelsen anser att normerna för mödrahjälpssprövningen bör ändras. Om detta skedde i föreslagen riktning skulle det innebära att anslagsbehovet komme att stiga 5—6 milj. kronor. Eftersom frågan om mödrahjälp har så nära samband med övriga under debatt stående familjepolitiska frågor anser departementschefen att ytterligare övervägande kräves för en ändring och föreslår därför att anslaget skall utgå oförändrat med 4,5 milj. kronor samt att anslaget till mödrahjälp-nämnderna likaledes skall vara oförändrat (140.000 kronor).

Bidrag till avlönande av hemvårdarinnor

Anslag 1956/57 3.600.000 kronor

Förslag 1957/58 3.650.000 kronor

Statsbidrag till avlönande av heltidsanställd hemvårdarinna utgår med 1.400 kronor om året för tid under vilken befattningen uppehållits av ordinarie innehavare eller av kompetent vikarie. Vidare bestrides statsbidrag till högst

tre ålderstillägg, vart och ett om 150 kronor per år. Särskilda bestämmelser finns för bidrag utöver det anförda till hemvårdarinnor i vissa Norrlandslän vartill kommer vissa regler med hänsyn till antalet hemvårdarinnor per innevånarantal. Beloppen innebär att statsbidrag utgår till 1 heltidsanställd hemvårdarinna per 4.000 innevånare i stad och 2.000 innevånare i annan kommun.

1954 års familjeutredning har i sitt betänkande (SOU 1955:29) konstaterat att den sociala hemhjälpen är av stor betydelse för familjerna men att den tillgängliga arbetskraften är otillräcklig. En utökning av hemhjälpen anses kunna stimuleras genom en vidgning av ramen för statsbidraget och genom en ökad anställning av deltidanställda befattningshavare.

Senare har detta betänkande varit föremål för remissbehandling och hela materialet där efter behandlats av familjeberedningen som kommit med en promemoria i ämnet i september 1956 (tidigare refererad i denna tidskrift nr 10/1956).

Familjeberedningen finner behovet av att bygga ut den sociala hemhjälpen till fullo styrkt. Men många som behöver hemhjälp kan ej få någon. I en av socialstyrelsen utförd undersökning år 1955 redovisade hemhjälp-nämnderna 10.000 dylika fall i landet. Familjeberedningen föreslog en ökning av nuvarande antal hemvårdarinnor på 3.000 till 5.000 under en femårsperiod. Denna ökning ansåg beredningen skulle åstadkommas genom att bidragsmaximeringen slopades med hänsyn till folkmängden och att en höjning av bidragsbeloppet skedde. Familjeberedningen har slutligen gjort en kalkyl över de ökade kostnader som skulle uppstå till följd av de gjorda förslagen. Dessa har sedermera varit ute på remiss och en rad remissyttranden refereras i propositionen. Arbetsmarknadsstyrelsen anför att de hittills gällande formerna för deltidanställd arbetskraft inte varit lockande. En deltidanställning med principiellt samma sociala förmåner som vid heltidsanställning skulle otvivelaktigt locka en rad arbetssökande. Socialstyrelsen påpekar att nuvarande bidragssystem inte lägger något hinder i vägen för inrättande av halvtidstjänster. Svenska stadsförbundet avstyrker emellertid att samma sociala förmåner skulle förekomma vid halvtids- som vid heltidsanställning. Det är svårt inordna deltidarbetande personal under

de kommunala tjänste- och pensionsreglementena. Kommunerna bör därför ha fria händer att utforma anställningsvillkor för deltidsanställda med vederbörande personalorganisationer. Svenska landstingsförbundet uttalar skepsis mot förslaget som skulle innebära att tre bidragsbeviljande myndigheter blir inkopplade på verksamheten. Det kan tänkas att landstingens medverkan icke skulle krävas för verksamhetens bedrivande. Statskontoret hänvisar till allmänna statsbidragsutredningens förslag och anser att någon utvidgning av bidragsgivningen till ambulering hemhjälp icke bör komma ifråga.

I motiven för departementets hemställan anföres att den sociala hemhjälpen främst är avsedd för barnfamiljerna. Utbyggnaden av denna verksamhet har nu förts så långt att den år 1957 kan beräknas omfatta omkring 2.950 heltidsanställda och 160 deltidsanställda hemvårdarinnor. Därtill kommer mer än 300 heltidsanställda och ett obekant antal deltidsanställda med samma uppgifter men vilka icke kan erhalla statsbidrag på grund av reglernas utformning.

Departementschefens yttrande innebär, att bestämmelserna om maximering av statsbidraget i förhållande till kommunernas folkmängd skall utgå samt att i stället skall fastställas det högsta antal hemvårdarinnor, för vilket statsbidrag får beviljas. De nya bestämmelserna bör äga tillämpning för tiden fr. o. m. den 1 januari 1958. För år 1958 bör maximiantalet statsbidrag fastställas så att bidrag kan utgå för hela den hittills genomförda utbyggnaden av den sociala hemhjälpen, vilket innebär en ökning av antalet statsbidragsrum med 300—400. Maximiantalet bör sålunda bestämmas till 3.400 heltidsanställda eller däremot svarande antal deltidsanställda hemvårdarinnor. Departementschefen förordar den ändringen, att statsbidraget per heltidsanställd hemvårdarinna höjes från 1.400 till 1.700 kronor och att det särskilda bidraget till ålderstillägg samtidigt borttages.

Därtill föreslås emellertid en höjning av landstingsbidraget från 700 till 850 kronor per hemvårdarinna. Statsbidrag bör också beviljas för avlönande av deltidsanställd hemvårdarinna dock endast om hennes anställning avser minst hälften av full tjänstgöringstid räknat per fyra veckorsperiod. Frågan om de sociala förmånerna vid deltidsanställning som Stadsförbundet uttalat bör lösas av parterna. I övrigt föreslås icke några ändringar i gällande bestämmelser.

Den kostnadsökning som föranleds av ändringarna beräknas till 1 miljon kronor under år 1958. Då statsbidraget utbetalas kalenderårsvis i efterskott faller emellertid kostnadsökningen huvudsakligen på nästa budgetår varför endast en ökning av det nu erforderliga anslaget på 50.000 kronor kräves.

Bidrag till utbildning av föreståndare vid ålderdomshem

Anslag 1956/57 53.600 kronor

Förslag 1957/58 67.000 kronor

Enligt beslut av 1952 års riksdag skall statens bidrag i huvudsak motsvara hälften av utbildningskostnaderna. Åldringsvårdsutredningen har behandlat även denna utbildningsfråga i sitt betänkande (SOU 1956:1). Betänkandet som i vanlig ordning remissbehandlats kommer att föranleda särskild proposition till riksdagen. I statsverkspropositionen behandlas sålunda endast utredningens förslag i fråga om utbildningen av föreståndare.

I fråga om rekryteringsbehovet har utredningen kalkylerat med en utbildning av 100 föreståndare per år. Svenska socialvårdsförbundet uppskattar det årliga behovet av föreståndarinnor med kvalificerad utbildning till i runt tal 80, medan socialstyrelsen uppskattar motsvarande behov till över 100. Departementschefen vitsordar betydelsen av att tillgång på väl utbildad och för uppgiften lämplig personal finnes vid ålderdomshemmen. Detta gäller i särskild grad för föreståndarinnorna. Åldringsvårdsutredningen har visat att i mars 1955 drygt hälften av de då tjänstgörande föreståndarinnorna saknade en för dem lämpad teoretisk utbildning. För innevarande budgetår har Svenska socialvårdsförbundet antagit sammanlagt 70 elever. Det förutsattes att förbundet liksom förut skall ha hand om utbildningen. Storleken av utbildningsbehovet är emellertid icke fullt klarlagd varför viss försiktighet när det gäller ytterligare utvidgning av densamma förordas. Särskilda kompetenskrav bör icke föreskrivas i författning. Departementschefen anser sig icke kunna tillstyrka vare sig särskild utbildningslinje för sjuksköterskor eller fortbildningskurser för sådana föreståndarinnor som saknar specialutbildning för yrket.

Allmänna barnbidragen

Anslag 1956/57 ... 527.000.000 kronor

Förslag 1957/58 .. 632.000.000 kronor

I sitt yttrande framhåller föredraganden be-

träffande motiveringen för barnbidragen när dessa inrättades:

När barnavdragen i den statliga beskattningen år 1948 ersattes av allmänna barnbidrag, var huvudsyftet härmed att få till stånd en rättvisare avvägning av samhällets ekonomiska stöd åt barnfamiljerna än den som hade åstadkommit med hjälp av barnavdragen. De senare hade, till följd av statsskattens progression, den effekten att barnfamiljer i högre inkomstlagen bereddes en större ekonomisk lättnad att omvandla i nyttigheter för barnen än barnfamiljer med lägre inkomst. I de lägsta inkomstkiketen var barnavdragen helt verkningsslösa. Dessa med barnavdragen förknippade olägenheter kunde elimineras genom att familjestödet i stället fick formen av kontantbidrag.

Men nedgången i barnbidragens realvärde till följd av penningvärdets förändringar har varit stort — det har av familjebereidningen beräknats till 40 % — och därför måste korrigering ske. De olägenheter och orättvisor, som var förbundna med det tidigare tillämpade *barnavdragssystemet* anses från departementets sida ha varit så stora, att en återgång till ett sådant system bör undvikas. En höjning upp till det ursprungliga realvärdet anses nu ej gå att genomföra; det skulle bl. a. omöjliggöra vissa andra former av samhälleligt familjestöd och den allmänt önskade sänkningen av kommunalskatten. I stället föreslås därför en höjning till 400 kronor per år och barn, men av kostnadsskäl bör denna ej genomföras förrän den 1 januari 1958.

Bidrag till driften av anstalter för halvöppen barnavård

Anslag 1956/57 3.650.000 kronor

Förslag 1957/58 4.220.000 kronor

Departementschefen anser att den sociala servicen när det gäller barnfamiljerna bör utbyggas och förbättras. Till frågan om avvägningen mellan stödet åt typen daghem resp. förskola vill föredraganden icke taga ställning.

"Daghem och förskolor har värderats olika i förhållande till varandra; detsamma gäller daghem och familjedaghem. Ofta har det sålunda ansetts, att daghemmen bör ges företräde framför förskolorna, emedan de förra betjänar dem som har det största behovet av hjälp med barn-tillsynen, nämligen mödrar med yrkesarbete på heltid. Å andra sidan har en viss skepsis gjort sig gällande mot daghemmen både på grund av kostnaderna och därför att de för vissa barn inte visat sig alldeles lämpliga. Till förmån för familjedaghemmen anför, att de representerar

en relativt billig form av barntillsyn och att de medger en mera individuell vård än daghemmen. Mot familjedaghemmen har i sin tur åberopats kontrollsvårigheter m. m. Det är inte min avsikt att söka gradera de olika tillsynsformerna ur värdesynpunkt; jag är övertygad om att de samtliga behöver utbyggas. Avgörandet rörande verksamhetens inriktning måste i varje kommun tillkomma kommunens organ med hänsynstagande till de skiftande kommunala förhållandena. Endast begränsade uppgifter bör i detta sammanhang ankomma på statsmakterna.

Ett område, där staten har anledning att engagera sig, är enligt min mening en försöksverksamhet med syfte att utröna värdet av nya vårdformer och att rationalisera och förbättra de nuvarande."

Departementschefen föreslår ett anslag på 100.000 kronor för försöksverksamheten.

I övrigt utgår enligt samma titel bidrag till driften av barnkolonier etc. efter samma grunder som tidigare. För en försöksverksamhet rörande ökning av ensamställda kvinnors försörjningsmöjligheter föreslås 50.000 kronor.

Nykterhetsvårdande åtgärder

Som väntat togs i statsverkspropositionen detta år ställning till de ökade krav på nykterhetsvårdande institutioner, som det nya läget kräver. Departementschefen säger rörande vårdbehovet följande:

Vid ett försök att bedöma behovet av vårdplatser måste hänsyn tagas till vissa andra omständigheter än de nu nämnda. Sålunda bör beaktas, att vårdtiden för de intagna som regel är betydligt kortare än ett år. Ehuru säkra uppgifter om den faktiska genomsnittliga vårdtiden inte föreligger, torde man kunna räkna med att kapaciteten å varje vårdplats motsvarar mer än ett vårdfall per år. En sådan utökning av platsantalet å anstalterna, att samtliga vårdfall omedelbart kunde beredas plats, skulle därför — om antalet vårdfall icke fortsätter att öka — innebära en överdimensionering av anstaltsorganisationen. Härtill kommer, att jag i det följande framlägger förslag om att anordningsbidrag skall kunna utgå även till enskilda vårdanstalter för alkoholmissbrukare. Om detta förslag bifalles torde man kunna emotse ett visst tillskott av platser å sådana anstalter, varigenom trycket på de allmänna anstalterna skulle i någon mån minskas. Det är vidare angeläget, att icke blott anstaltsvärden utan även den öppna nykterhetsvården utvecklas ytterligare. Jag ämnar därför vid behandlingen av frågan om statsbidrag till de kommunala nykterhetsnämnderna lägga fram förslag i syfte att stimulera till en fortsatt intensifiering av den öppna vården. En sådan intensifiering är bl. a. ägnad att åtminstone på läng-

re sikt leda till en minskning av behovet av anstaltsvård.

Med ledning av de synpunkter, som angivits i det föregående, synes såsom mål för anstaltsorganisationens utbyggnad under nästa budgetår böra uppställas en utökning av platsantalet å de allmänna anstalterna till omkring 2.000.

Anslagen till nykterhetsvårdande åtgärder stiger med 11 miljoner till 31 miljoner kronor. I detta belopp kan särskilt noteras en mindre höjning av anslaget till främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet samt en fördubbling till 50.000 kronor av anslaget till Länkrörelsen.

Arbetskliniken i Stockholm

Anslag 1956/57 255.400 kronor

Förslag 1957/58 255.400 kronor

Från statens arbetsklínik i Stockholm hade framställning gjorts om en mindre höjning av bidraget. Departementschefen föreslår dock oförändrat anslag.

Bidrag till kommunal och enskild arbetsvårdsverksamhet

Anslag 1956/57 700.000 kronor

Förslag 1957/58 900.000 kronor

Departementschefen anför:

Ett betydande antal träningsverkstäder och arbetscentraler har tillkommit under de senaste åren. För att möjliggöra en fortsatt utveckling av verksamheten är en ökning av anslaget erforderlig. Jag kan dock icke tillstyrka, att anslaget höjes med mer än 200.000 kronor till 900.000 kronor.

Arbetsmarknadsstyrelsens arbetsvårdsverksamhet

Anslag 1956/57 2.650.000 kronor

Förslag 1957/58 3.240.000 kronor

Anslaget avser kostnader för utbildningsbidrag åt partiellt arbetsföra samt för läkarundersökningar, psykotekniska anslagsprov och upplysningsverksamhet. Arbetsmarknadsstyrelsen har anfört att en höjning av bidragets maximibelopp är oundgängligen nödvändig vilket visat sig bl. a. däri att ett avsevärt antal arbetslösa och partiellt arbetsföra avbrutit sin utbildning med hänvisning till bidragens otillräcklighet.

Riksförsäkringsanstalten

Anslag 1956/57 7.124.000 kronor

Förslag 1957/58 7.414.700 kronor

Riksförsäkringsanstalten har föreslagit ett höjt anslag på i runt tal 665.000 kronor. De höjda anslagen avser personalförstärkningar av en överdirektör och ytterligare ett antal tjänster inom anstalten.

Över den begärda anslagsökningen och personalförstärkningen har Statens organisationsnämnd yttrat sig. Nämnden hänvisar till ett tidigare utlåtande att en översyn av riksförsäkringsanstaltens organisation måtte ske sedan viss tids erfarenhet vunnits beträffande samordningens konsekvenser. Med hänsyn till att anstaltens nuvarande provisoriska organisation gällt i snart ett par år ifrågasätter nämnden om icke en sådan översyn nu snarast bör komma till stånd. Det är av vikt anser nämnden att få klarlagt huruvida möjligheter finns att genom rationalisering tillgodose personalbehovet inom ramen av nuvarande resurser. En utökning av personalen bör med hänsyn härtill ske med försiktighet och avse sådana väsentliga arbetsuppgifter som uppenbarligen blivit eftersatta och beträffande vilka ett uppskov kan medföra betydande olägenheter. Liksom organisationsnämnden avstyrker även statens lönenämnd yrkandet om inrättande av en överdirektörs-tjänst.

Departementschefen anför att behovet av en översyn av riksförsäkringsanstaltens organisation har beröring med de administrativa problem som uppkommer vid genomförande av en allmän pensionsförsäkring. Därför finnes ännu icke förutsättningar för en allmän översyn av anstaltens organisation. Det ånyo framlagda yrkandet om att en överdirektörstjänst får inrättas avstyrkes av departementschefen. Med departementschefens förslag beskäres anstaltens yrkanden om anslagshöjning från 665.000 kronor till 290.700 kronor. Sålunda avslår departementschefen anstaltens förslag om förstärkning med sammanlagt 14 tjänster på skaderegleringsbyråerna. Däremot anses en förstärkning av de båda sjukkassebyråerna ofrånkomlig med 4 tjänster.

Bidrag till sjukkassor m. m.

Anslag 1956/57 ... 260.000.000 kronor

Förslag 1957/58 .. 265.000.000 kronor

Anstaltens anslagsäskanden baserar sig på uppgiften rörande sjukkassornas utgifter under tiden juni 1955 till maj 1956. Med hänsyn till de ovanligt gynnsamma sjuklighetsförhållandena under 1955 har sådana utgiftsposter för detta år som är beroende av sjukligheten utökats med 15 %. Den årliga befolkningsökning-

en beräknas till omkring 5,5 promille. Medelsbehovet beräknas i enlighet med nedanstående sammanställning (tabell 1).

Yrkesinspektionen: Avlöningar

Anslag 1956/57 2.964.000 kronor

Förslag 1957/58 3.127.000 kronor

Arbetsarkyddsstyrelsen erinrar om att den allmänna yrkesinspektionen fr. o. m. 1 juli 1956 tillförts 19 nya tjänster jämte 2 arvodesbefattningar för deltidstjänstgörande läkare. En betydligt större personalökning har begärts men under pågående utredning beträffande styrelsens organisation har all personalökning utöver den nyligen företagna avstyrkts.

Bidrag till folkpensioner m. m.

Anslag 1956/57 . 1.600.000.000 kronor

Förslag 1957/58 . 1.676.000.000 kronor

Sammanställningen å nästa sida (tabell 2) utvisar antalet pensionstagare som uppburit pension för januari 1955 samt motsvarande för budgetåret 1957/58 uppskattade antal.

Departementschefen anför att den framtida utformningen av folkpensioneringen kan komma att påverkas av tillkomsten av en allmän tjänstepensionering:

Folkpensioneringens framtida utformning kan komma att påverkas av tillkomsten av en allmän tjänstepensionering. Jag räknar med att allmänna pensionsberedningen kommer att inom kort lägga fram ett principbetänkande rörande en pensionsreform samt att en på detta betänkande grundad proposition skall kunna föreläggas innevarande års riksdag. Några ändringar beträffande folkpensioneringen, vilka kommer att påverka denna redan under nästa budgetår, synes dock inte böra komma i fråga med anledning härav.

Understöd åt flyktingar m. m.

Anslag 1956/57 90.000 kronor

Förslag 1957/58 500.000 kronor

Från anslaget bestrides främst kostnader i form av mottagningshjälp och startlån åt till Sverige anlända flyktingar. Vidare lämnas bidrag i vissa fall till flyktingars resor från Sverige samt till särskilda kostnader för övrigt för flyktingar som kan anses ofrånkomliga och kräva anslag av dessa medel.

Sammanfattning av socialdepartementets anslagspetita för budgetåret 1957/58

För budgetåret 1957/58 skulle, vid bifall till framlagda förslag, under femte huvudtiteln uppföras 3.349.545.900 kronor. Då riksstaten för budgetåret 1956/57 upptar ett belopp av

Tabell 1.

	Försäkringskostnad milj. kr		Statsbidrag milj. kr	
	Beräkning för		Beräkning för	
	1956/57	1957/58	1956/57	1957/58
Läkarvårdsersättning jämte ersättning för resor .	161,3	162,9	80,8	81,5
Sjukhusvård (vård å förlossningsanstalt)	52,8	53,3	—	—
Grundsjukpenning (grundhempennning)	168,2	169,9	84,1	85,0
Tillägssjukpenning (tillägshempennning)	318,4	337,7	—	—
Barntillägg till grundsjukpenning (grundhempennning)	17,4	17,6	13,1	13,2
Utgifter enligt 18 § sjukförsäkringslagen (sjukgymnastik m. m.)	8,3	8,3	—	—
Grundpenning (moderskapsförsäkringen)	29,6	29,6	14,8	14,8
Tillägspenning (dito)	19,5	20,4	—	—
Barntillägg till grundpenning	1,2	1,2	1,0	0,9
Frivillig försäkring	14,7	15,4	2,9	3,1
Förvaltningskostnader	55,3	58,7	—	—
Medlemsbidrag	—	—	24,1	24,3
Övriga kostnader	7,8	5,0	2,0	2,0
Avgiftsersättningsbidrag	—	—	9,4	9,3
Avgiftsbindningsbidrag	—	—	17,8	17,8
Kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel	50,0	50,5	6,2	6,2
Summa	904,5	930,5	256,2	258,1

Tabell 2.

	Antal pensions- tagare i januari 1955	Beräknat antal pensionstagare 1957/58
<i>A. Alderspension</i>		
Ogifta pensionstagare	376.513	394.000
Gifta pensionstagare, vars make ej uppbär folkpension eller hustrutillägg	64.502	68.000
Gifta manliga pensionstagare, vars hustru uppbär hustru- tillägg	18.399	21.000
Gifta pensionstagare, vars make uppbär folkpension	204.674	222.000
<i>Delsumma för A</i>	664.088	705.000
<i>B. Invalidpension och sjukbidrag</i>		
Enbart grundpension	11.995	9.000
Tilläggs pension	132.600	139.000
<i>Delsumma för B</i>	144.595	148.000
<i>C. Änkepension</i>	16.845	19.500
<i>D. Hustrutillägg</i>	22.883	27.000
<i>Summa A—D</i>	848.411	899.500

3.098.637.800 kronor, skulle således huvudtitelns slutsumma komma att öka med 250.908.100 kronor. De automatiska utgiftsökningarna utgör 153,6 milj. kronor och de icke-automatiska

109,5 milj. kronor. Anslagsminskningarna uppgår till 12,2 milj. kronor.

Förändringarna inom huvudtiteln framgår av följande sammanställning (tabell 3):

Tabell 3.

Avdelning	Anvisat 1956/57	Äskat 1957/58	Ökning
A. Socialdepartementet	881.500	1.236.000	354.500
B. Socialstyrelsen, arbetsdomstolen m. m.	4.546.500	5.266.800	720.300
C. Mödrahjäl, socialhjäl, barnavård m. m.	584.574.700	690.139.600	105.564.900
D. Nykterhetsvård	16.027.400	27.351.900	11.324.500
E. Arbetsmarknadsstyrelsen med dithörande verksamhet	98.156.800	102.500.000	4.343.200
F. Bostadsbyggande m. m.	195.005.100	244.487.100	49.482.000
G. Sjuk- och yrkesskadeförsäkring m. m.	273.765.300	278.433.500	4.668.200
H. Arbetarskydd	5.457.000	5.681.100	224.100
I. Folkpensionering m. m.	1.915.746.500	1.989.271.000	73.524.500
J. Diverse	4.477.000	5.178.900	701.900
<i>Summa kronor</i>	3.098.637.800	3.349.545.900	250.908.100

Ecklesiastikdepartementet

Uppsala universitet

Tredje etappen av läkarutbildningens omläggning skall genomföras under nästa budgetår. Anslag föreslås i konsekvens härmed. Av konsistoriets förslag om bl. a. inrättande av en professur och två docenturer i *klinisk fysiologi* tillstyrker departementschefen en docentbefattning för kliniskt ämne samt anställande vid kirurgiska klinikens experimentalkirurgiska avdelning av en förste amanuens.

Göteborgs universitet

Förslaget om inrättande av professur i ortopedi bör prövas i samband med frågan om den framtida organisationen av vanförevården i Göteborg. Det är möjligt att förhandlingarna mellan parterna kommer att slutföras så att förslag kan föreläggas 1957 års riksdag.

Behovet av en förstärkning av fakultetens docentinstitution gör sig starkt gällande. Departementschefen anser sig därför böra förordna, att vid fakulteten inrättas ytterligare två docentbefattningar. Av dessa bör den ena vara fast knuten till ämnet *fysikalisk kemi* och den andra företrädesvis stå till förfogande för kliniskt ämne.

Karolinska institutet

Med anledning av förslag att redan fr. o. m. nästa budgetår inrätta en professur i *barnpsykiatri* erinrar departementschefen om att förhandlingar pågår men ännu icke avslutats beträffande undervisning i barnpsykiatri vid Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt. Då dessa förhandlingar ej bör föregripas, är departementschefen icke nu beredd att förordna professurens inrättande.

Gymnastiska centralinstitutet

Departementschefen erinrar om att den tillkallade sakkunnige, professor O. T. Sjöstrand, verkställt översyn och utredning angående omorganisation av sjukgymnastutbildningen i den mån denna varit förlagd till Gymnastiska centralinstitutet. Utredningen har överlämnats hösten 1956 och har därefter remissbehandlats. Det återstår alltså att klarlägga, huruvida en centralisering av utbildningen skall ske till Stockholm eller om sjukgymnastinstitutet i Lund och lasarettet där skall upplåtas för fortsatt utbildning och då vid en statlig sjukgymnastskola i Lund. Det kan ännu icke avgöras,

huruvida proposition kan framläggas vid årets riksdag.

Medicinsk forskning

Å riksstaten har för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 2.500.000 kr. Rådet, som önskar anslaget uppdelat i två anslagsposter, varav en till medicinsk forskning och en till försvarsmedicinsk forskning, räknar med en ökning av behovet med sammanlagt 1.257.000. Departementschefen förordar en ökning med 500.000 kr samt att den föreslagna nya anslagsposten till medicinsk publiceringsverksamhet uppföres med 125.000 kr.

Klinisk forskning

Anslag 1956/57 160.000 kronor
Förslag 1957/58 262.000 kronor

Anslaget avser gemensamma universitetsändamål och användes till avlöningskostnader m. m. för 7 kliniska forskartjänster. Två av dessa inrättas fr. o. m. innevarande budgetår. Tjänsterna är avsedda för framstående vetenskapsidkare inom det medicinska ämnesområdet med klinisk forskningsinriktning.

Departementschefen vitsordar värdet av ökade forskningsresurser. En ökning av antalet tjänster är motiverad. Mer än fyra nya tjänster kan dock icke tillstyrkas. Det betonas att åldersforskningen bör intensifieras. Dock ankommer det på Forskningsrådet att bestämma i vad mån tjänsterna skall utnyttjas för speciellt geriatriska forskningsuppgifter.

Inrikesdepartementet

Medicinalstyrelsen: Avlöningar

Anslag 1956/57 3.120.000 kronor
Förslag 1957/58 3.458.000 kronor

Som ett av motiven för ytterligare personalökning anför medicinalstyrelsen behovet av en utvidgad medicinalstatistik. Kunskap om sjukdomarna och sjukligheten behövs på längre sikt för planering av de hälso- och sjukvårdande enheterna, säger medicinalstyrelsen. Detsamma gäller för utbyggnaden av sjukvårdsapparaten och rekryteringen av medicinalpersonalen. Man bör veta hur vårdbehovet är sammansatt med hänsyn till olika patientkategorier (åldrar, kön m. m.) och olika sjukdomar för att säkrare kunna bestämma hur sjukvården skall organiseras. Den officiella statistiken hittills omfattar vissa epidemiska och veneriska sjukdomar

samt i begränsad utsträckning tuberkulosen. Vår sjukdomsstatistik är för närvarande alltså ytterst bristfällig. Statistiken över dödsorsakerna ger icke en fullständig bild, eftersom sjuklighet och dödlighet icke står i konstant förhållande. Inte heller vet man någonting närmare om sjukdomarnas och sjuklighetens förändringar i tiden. Styrelsens behov av sjukdomsstatistik skulle till väsentlig del kunna fyllas om möjlighet gavs att sammanställa, jämföra och analysera samtliga material som är tillgängliga eller kan göras tillgängliga, däri inbegripet även det inom sjukförsäkringen samt i Riksförsäkringsanstalten. Verksamheten bör förläggas till medicinalstyrelsen. Även behovet av ett särskilt cancerregister motiveras. Registret bör förläggas till medicinalstyrelsens statistiska avdelning. För ändamålet kräves en avdelning av högskoleutbildade statistiker, läkarpersonal med en sammanlagd arbetstid av 5 timmar om dagen samt ett antal biträden. Detta innebär i förhållande till nuvarande organisation en ökning med 2 statistiker, 5 biträden och 1 deltidanställd läkare.

Behovet av personalförstärkning i medicinalstyrelsen framträder särskilt på tre områden, nämligen inom hälsovården, sinnessjukvården och epileptikervården.

Flera instanser har yttrat sig rörande medicinalstyrelsens förslag särskilt ifråga om den utvidgade statistiken. Sålunda har kommittén för översyn av hälso- och sjukvården i riket yrkat bifall till förslaget. Det är, säger utredningen utomordentligt angeläget att de ökade medicinska resurserna får bästa möjliga användning. Det krävs en förstklassig statistik som gör det möjligt att närmare analysera och följa den omfattande sjukvårdsverksamheten och dess avvägning i förhållande till olika behov. Medicinalstyrelsens statistiska avdelning är överbelastad medan omfattande och viktiga områden inom hälso- och sjukvården är otillräckligt statistiskt belysta. Statistiska centralbyrån har intet i princip att erinra mot att en allmän sjukdomsstatistik utarbetas ungefär i enlighet med medicinalstyrelsens riktlinjer. Byrån framhåller emellertid de stora svårigheter som är förknippade med utarbetandet av en statistik som grundas på sjukkassematerial. Först sedan en provundersökning ägt rum kan man närmare uttala sig om möjligheten att bemästra dessa svårigheter. Riksförsäkringsanstalten konstaterar, att de erforderliga uppgifter som skulle hämtas av sjukkassematerialet icke kan stå till förfogande förrän tidigast med

ingången av år 1958. Landstingsförbundets styrelse anser att sjukdomsstatistiken bör anstå tills dess närmare erfarenhet vunnits beträffande sjukkassestatistiken.

Ifråga om det föreslagna cancerregistret tillstyrkes förslaget av Statistiska centralbyrån, av Riksföreningen för kräftsjukdomarnas bekämpande samt av landstingsförbundet. Statskontoret ifrågasätter om en statlig förvaltningsmyndighet som medicinalstyrelsen bör omhänderta registret. Det torde ligga närmare till hands att registret tas om hand av ett lämpligt forskningsorgan på området. Statskontoret avböjer även önskemålet om utbyggd statistisk avdelning inom medicinalstyrelsen. Även från Radiumhemmet anställes kritik mot medicinalstyrelsens förslag till cancerregister inom styrelsen. I stället bör registret förläggas till en klinik där man behandlar cancersjukdomar.

Departementschefen betonar att den sociala och ekonomiska betydelsen av en välordnad hälso- och sjukvård å ena sidan och knappheten på personella och materiella resurser å den andra sidan framhäver det angelägna i att en planmässig disposition av tillgångarna och en omsorgsfull planering kan ske för framtiden. En tillförlitlig medicinalstatistik som omfattar så stora områden av hälso- och sjukvården som möjligt skulle avsevärt underlätta och befrämja dessa strävanden. Emellertid anser departementschefen att den redan tillgängliga personalen inom medicinalstyrelsens statistiska avdelning gör det möjligt att påbörja den önskade verksamheten. Utvecklingen bör ske successivt och i första hand bör man tillgodogöra sig det omfattande material som redan finns samlat. Innan en systematisering och insamling av sådant material som kan läggas till grund för statistisk bearbetning har skett är icke departementschefen beredd att förordna den begärda personalförstärkningen för en allmän utvidgning av statistiken. En förläggning av cancerregistret till medicinalstyrelsen förordas av departementschefen. Registret bör föras i intim samverkan med kvalificerad medicinsk sakkunskap, vilket bör kunna ske utan att registret förlägges till en radioterapeutisk klinik. Departementschefen föreslår viss kvalificerad personalförstärkning inom sinnessjukbyrån men prutar ned medicinalstyrelsens anslagskrav till avlöningar med cirka 160.000 kronor.

Statens bakteriologiska laboratorium

Anslag 1956/57	2.150.000 kronor
Förslag 1957/58	2.603.000 kronor

Medicinalstyrelsens förslag att ett immunologiskt laboratorium inrättas fr. o. m. nästa budgetår med en laborator som ledare tillstyrkes icke av departementschefen.

Statens rättskemiska laboratorium

Medicinalstyrelsens anslagsäskanden för budgetåret 1957/58 innebär vissa tillägg beträffande avlöningsanslagen. I avvaktan på fastställandet av ett förslag till omorganisation av laboratoriet föreslår departementschefen försöksanslag för budgetåret 1957/58 å 910.000 kronor till avlöningar och 340.000 kronor för omkostnader.

Statens farmaceutiska laboratorium:

Avlöningar

Anslag 1956/57 517.000 kronor

Förslag 1957/58 543.000 kronor

För bedömningen av läkemedlens medicinska värde måste ytterligare medicinsk expertis anlitas, när risk eljest föreligger för att frilistning och registrering av viktiga läkemedel fördröjes. Inrikesministern tillstyrker medicinalstyrelsens förslag att medel beräknas för arvode åt en konsult i farmakoterapi med hög kompetens att bedöma läkemedlens kliniska verkan och användning.

Statens rättsläkarstationer: Avlöningar

Anslag 1956/57 354.000 kronor

Förslag 1957/58 454.000 kronor

Vissa åtgärder föreslås för att förbättra rekryteringen till rättsläkarorganisationen, bl. a. i form av en lönereglering.

Anställande av civila reservläkare

Anslag 1956/57 55.000 kronor

Förslag 1957/58 165.000 kronor

Medicinalstyrelsen har hemställt att anslaget uppföres med oförändrat belopp. Sedermera har styrelsen i skrivelse den 5 december 1956 hemställt om bemyndigande att anställa ytterligare 20 civila reservläkare. Huvudsyftet med denna kår är att öka möjligheterna för provinsialläkare att erhålla vikarier.

Av propositionen framgår att 10 inrättade reservläkarbefattningar torde kunna besättas med legitimerade läkare och att intresset för verksamheten synes vara i stigande. Till 8 under hösten 1956 ledigförklarade tjänster anmälde sig mer än 100 sökande. Flertalet av dessa hade dock ännu icke avlagt medicine

licentiatexamen. Medicinalstyrelsens yrkande bifalles och förslag om anställande av 30 reservläkare föreslås.

Sjukvårdsanstalterna

Statens sinnessjukhus: Avlöningar

Anslag 1956/57 ... 107.000.000 kronor

Förslag 1957/58 .. 117.000.000 kronor

Medicinalstyrelsen föreslår totalt ett antal nya tjänster under nästa budgetår av 740. Departementschefen tillstyrker endast 418. På nytillkomna vårdplatser föreslår medicinalstyrelsen 279 tjänster mot departementschefens 252 och på redan befintliga vårdplatser 461 tjänster mot departementschefens 166. Nyttillkommande läkare på befintliga platser borde enligt medicinalstyrelsen vara 21. Detta antal har nedskurits av departementschefen till 10.

Sinnessjukhusens omkostnader

Anslag 1956/57 ... 41.475.000 kronor

Förslag 1957/58 ... 46.545.000 kronor

Medicinalstyrelsen har hemställt att en uppräkning av anslaget med 6.910.000 kronor borde ske medan departementschefen prutat förslaget om ökning till 5.070.000 kronor.

Bidrag till uppförande och inrättande av psykiatriska avdelningar vid lasarett

Anslag 1956/57 100 kronor

Förslag 1957/58 200.000 kronor

Medicinalstyrelsen hemställer att anslaget uppföres med 960.000 kronor. Med hänsyn till att 420.000 kronor redan finnas tillgängliga från tidigare anslag och det icke kan anses troligt att under uppförande varande psykiatriska avdelningar hinner bli färdigställda har departementschefen nedsatt medicinalstyrelsens äskande till 200.000 kronor.

I bidrag till uppförande och inrättande av *särskolor och vårdanstalter för psykiskt efterblivna* anslås liksom föregående år 2.500.000 kronor. Till *driften av särskolor för psykiskt efterblivna* anslås 8.740.000 kronor vilket innebär en uppräknings av fjolårets anslag med cirka 800.000 kronor. I anslag till *driften av vårdanstalter för psykiskt efterblivna* anslås 8.465.000 kronor, till *statens anstalt för fallandesjuka* i avlöningar cirka 1.350.000 kronor och till omkostnader omkring 440.000 kronor.

Driften av *anstalter för psykopatiska och nervösa barn* får i år 300.000 kronor, innebä-

rande en förhöjning av anslaget med cirka 45.000 kronor.

Bidrag till vissa byggnadsarbeten vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund och Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg

För den fortsatta byggnadsverksamheten vid lasarettet begär landstinget cirka 6.890.000 kronor i anslag. Statsbidrag begäres med hälften av den i varje särskilt fall beräknade omkostnaden. Det begärda anslaget nedprutas av departementschefen på skilda motiveringar till 3.775.000 kronor.

Till byggnadsarbeten vid Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg anslås även avsevärda belopp. Beredningen av frågan om anslag var ännu vid statsverkspropositionens tryckning icke tillgänglig, varför ett förslagsanslag på 2.570.000 kronor gjorts.

Abortförebyggande åtgärder

Anslag 1956/57 280.000 kronor
Förslag 1957/58 284.000 kronor

Den förebyggande verksamheten har under år 1955 bedrivits vid 13 rådgivningsbyråer. Under år 1956 skulle tillkomma byrån i Uppsala och Motala. Därutöver beräknades fr. o. m. 1 januari 1957 att byråer skulle vara i verksamhet i Norrköping och Västerås. Antalet bidragsberättigade byråer skulle sålunda under år

1957 uppgå till 17. Med en utgångspunkt av ett belopp på 20 kronor per nyinskriven som liksom tidigare ställes till kuratorernas förfogande för överhängande hjälpbehov föreslår medicinalstyrelsen för detta ändamål 126.000 kronor. Departementschefen har dock tillstyrkt endast 110.000 kronor.

Yrkesmedicin

Anslag 1956/57 227.000 kronor
Förslag 1957/58 236.000 kronor

Av den av biträdande överläkaren vid den yrkesmedicinska centralen, docenten Å. Swenson, lämnade redogörelsen framgår att verksamheten i stort sett har fortgått efter samma riktlinjer som tidigare.

Vid centralen har under året mottagits omkring 700 patienter. De undersökta personerna kan fördelas på inmot ett trettiotal riskgrupper av vitt skiftande art. Härtill kommer friskkontroller av bl. a. minderåriga. Försäkringsinrättningar har begärt specialutredningar och bedömning av cirka 50 mer komplicerade och svårbedömda försäkringsfall. I övrigt har utförts löpande undersökningar och forskning, ofta av omedelbart praktiskt värde för de yrkesarbetandes skydd mot ohälsa.

Av redogörelsen framgår vidare, att pågående undersökningar rörande uppkomsten av silikos samt farligheten av blanddamm av olika slag väntas fortsätta nästa budgetår. Vidare torde undersökningar komma att pågå rörande skador av nitrösa gaser samt riskerna vid användning av tiofosforpreparat. En grupp undersökningar planeras rörande behandlingen av förgiftningar med metallsalter.

Inrikesministern framhåller att ett ställningstagande till centralens definitiva organisation och verksamhetsområde borde anstå i avvaktan på folkhälsoinstitutsutredningens förslag, vilket kunde väntas komma att påverka avgränsningen av centralens arbetsområde i förhållande till statens institut för folkhälsan.

Sammanfattning av inrikesdepartementets petita för hälso- och sjukvården för budgetåret 1957/58

Sammanlagt förelåg anslag för år 1956/57 på cirka 374.000.000 kronor till medicinalstaten samt hälso- och sjukvården i riket. För år 1957/58 föreslås ett anslag på cirka 397.000.000 kronor, vilket innebär en ökning av cirka 23.000.000 kronor.

Gemla Rullstolar

finnas i flera
olika modeller
och prislägen.

*Infordra offert
och prospekt
från*

Gemla Fabrikers Aktiebolag
DIO